

Nr 155.

Av herr **Trygger m. fl.**, om åtgärder för ett bättre utnyttjande av landets skogstillgångar.

I ett den 4 januari 1933 av 1931 års skogssakkunniga avgivet betänkande med förslag angående åtgärder för ett bättre utnyttjande av landets skogstillgångar hava vissa utredningsresultat av synnerlig betydelse för vårt näringsliv blivit framlagda.

Det har sålunda konstaterats, att virkesförbrukningen under senaste år successivt sjunkit i mycket väsentlig grad. För perioden 1929—1930 beräknas, att av våra skogars avkastning årligen tillgodogjorts c:a 39.5 milj. fm³ exkl. bark. För år 1931 och 1932 uppskattas virkesförbrukningen till c:a 33 resp. 30.5 milj. fm³. En för samtliga landets skogar upprättad avverkningsberäkning visar, å andra sidan, att vid god skogsvård borde årligen kunna uttagas ett virkesbelopp av c:a 49 milj. fm³ exkl. bark. Skillnaden mellan de virkeskvantiteter, som under senaste år kunnat tillgodogöras, och dem, som vid rationell avverkning i våra skogar stå till förfogande, är, som synes, mycket betydande. Härvid är dock att märka, att av den beräknade avverkningen en stor del består av klenare barrträdsdimensioner, avfalls- och lövvirke, vilka med hänsyn till rådande transportförhållanden under inga omständigheter kunna beräknas i sin helhet komma till användning. Under hänsynstagande härtill hava dock de sakkunniga kommit till den uppfattningen, att utöver för den närmaste framtiden uppskattad virkesförbrukning årligen ur våra skogar skall ställas till förfogande en virkeskvantitet av c:a 10 milj. fm³, vilken för rimliga kostnader bör kunna tillvaratagas. Till huvudsaklig del består den av sådant nyss omförmält virke av lägre kvalitet.

Det är utan vidare uppenbart, att ett åvägabringande av förutsättningar för detta virkes nyttiggörande samtidigt skulle medföra i motsvarande grad ökade betingelser för rationell skogsvård.

I de sakkunnigas ifrågavarande betänkande hava även mycket intressanta utredningar verkstälts rörande arbetskraftåtgången inom skogsbruket. Dessa visa som viktigaste resultat, att det för beredande av arbetstillfällen inom skogsbruket framförallt är av vikt, att avverkningsarbeten komma i gång i så stor utsträckning som möjligt. De framlagda beräkningarna ge nämligen vid handen, att även vid en mycket omfattande skogsvårdande verksamhet med avseende på dikningar, skogsodlingar o. dyl. icke mindre än c:a 90 % av arbetskraftåtgången kan förutsättas komma att belöpa å avverkningsarbeten. Vidare må här nämnas, att man i runt tal synes ha rätt räkna med, att uttaget och tillredandet av 1 fm³ virke kräver 1 mansdagsverke.

Ett tillgodogörande av det överskottsvirke, som förefinnes i våra skogar, skulle följaktligen kunna bereda arbetstillfällen i mycket betydande grad. För-

utsätter man, att hela kvantiteten dylikt virke skulle kunna nyttiggöras, betyder detta, att 10 milj. nya dagsverken skulle tillskapas, eller att, med en arbetid av 250 dagar per år, sysselsättning skulle kunna beredas åt 40,000 arbetare.

Det torde ligga i öppen dag att det är i hög grad önskvärt för att icke säga nödvändigt, att i nuvarande tider med svår arbetslöshet sådana åtgärder vidtagas, som planmässigt åvägabringa ökade möjligheter för ett tillgodogörande av våra skogars avkastning.

1931 års skogssakkunniga hava i sådant syfte föreslagit ett flertal olika åtgärder, beträffande vilka här må erinras om följande.

»För att skaffa användning för inhemskt träbränsle i stället för importerat kolbränsle har i första hand föreslagits, att vedeldning skall införas vid samtliga statens egna värmeanläggningar av stationär typ, under förutsättning dock att detta utan svårighet låter sig tekniskt genomföra, och att vedeldningen i varje enskilt fall ej drager en merkostnad större än 20 % av kostnaden vid användning av utländskt bränsle. Merkostnaderna hava beräknats för budgetåret 1933/1934 totalt komma att uppgå till c:a 300,000 kronor, vilket belopp ansetts böra anvisas som ett särskilt anslag för att till täckande av dessa kostnader fördelas mellan resp. verk. Beräffande landstingens anläggningar har i samma syfte föreslagits att den bränslekontroll, som för flertalet av dessa nu utövas genom socialstyrelsens värmetekniska avdelning, hädanefter skall lämnas utan avgift. Därigenom bör kunna vinnas anslutning av samtliga anläggningar till avdelningens kontrollverksamhet. Ett stimulerande av enskilda förbrukare av kol eller koks att övergå till vedeldning hava de sakkunniga ansett ännu så länge uteslutande böra ske genom upplysnings- och rådgivande verksamhet samt organisationsarbete från skogsägarnas sida. Till understödande av denna verksamhet har för nästa budgetår föreslagits ett anslag om 50,000 kronor att för ändamålet ställas till centralrådets för skogsvårdsstyrelsernas förbund förfogande. Vidare har väckts förslag om en avsevärd utökning av de uppgifter, som nu tillkomma socialstyrelsens värmetekniska avdelning. De sakkunniga hava nämligen tänkt sig, att denna avdelning dels skulle handhava bränslekontrollen vid samtliga statens stationära värmeanläggningar, dels, som ovan nämnts, avgiftsfritt utöva dylik kontroll beträffande landstingen, dels ock slutligen stå enskilda bränsleförbrukare till tjänst med råd och anvisningar, i vad gäller användning av vedbränsle. För att avdelningen skall bliva i stånd att fylla dessa viktiga uppgifter har föreslagits, att till dennas förfogande skall för budgetåret 1933/1934 ställas ett särskilt anslag av 80,000 kronor.

För ett gynnande av samma ändamål, att vinna ökat utnyttjande av inhemskt träbränsle, hava de sakkunniga ansett önskvärt, att en eller flera fabriker för brikettering av träkol bliva uppförda. De hava som sin mening uttalat, att detta lättast skulle låta sig göra, om domänstyrelsen ville intressera sig för saken. Därest av riksdagen komma att beviljas särskilda medel till beredskapsarbeten, synas under vissa villkor dylika böra kunna få tagas i anspråk för ändamålet.

Förslag hava även framlagts för att åvägbringa ett ökat utnyttjande av inhemskt träbränsle som ersättning för importerat, flytande bränsle. I sådant syfte har förordats fortsatt statsunderstöd åt generatorgasdriften. För budgetåret 1933/1934 har som kapitalökning för lånefonden för inköp av gasgeneratorer för motordrift föreslagits anvisandet av ett belopp av 500,000 kronor jämte erforderliga medel till täckande av den räntebrist, som uppkommer till följd av föreslagen räntefrihet. Vidare har föreslagits viss ändring av lånebestämmelserna av innebörd, att kommerskollegium, som handhar låneverksamheten, skall utöva kontroll över att de gasgenerator typer, för vars inköp lån sökas, äro av för sitt ändamål tillfredsställande konstruktion. Ävenså har uttalats, att tiden nu borde vara inne för vidtagandet av en undersökning, lämpligen genom järnvägsstyrelsens försorg, rörande möjligheterna att i trafik insätta motorvagnar, drivna med inhemskt träbränsle, exempelvis träkolsgas.

Som ytterligare en åtgärd av stor vikt för ett befrämjande av möjligheterna att i stället för importerat flytande bränsle använda inhemskt träbränsle har föreslagits undanröjandet av skattehotet för motorspriten. Som ett motiv härför har, bland andra, anförts, att detta skulle stärka utsikterna för upp tagandet inom landet av motorsprittillverkning genom direkt försökring av trä.»

Till dessa de sakkunnigas förslag vilja vi uttala vår anslutning. För ett befrämjande av vedeldningen vid statens egna verk och inrättningar vilja vi dock härutöver föreslå, att föreskrifter utfärdas därom, att beträffande sådana byggnader, som skola utföras för statliga ändamål, för vedeldning specialkonstruerade värmepannor skola inmonteras. Ävenså torde i dessa föreskrifter böra inrymmas bestämmelser om att vid utbyte av värmepannor sådana skola anskaffas, som äro avsedda för vedeldning.

Även om vi kunna förstå de skäl, som legat till grund för en begränsning av förslagen om åtgärder för ett förbättrande av skogsbrukets avsättningsförhållanden till vad ovan angivits, synes det dock med fog kunna göras gällande, att det nuvarande läget kräver åtgärder med än större räckvidd. De sakkunniga hava själva antytt de vägar, som därvid beträdas.

Den närmast till hands liggande möjligheten att snabbt åstadkomma vidgad användning av trä inom landet är otvivelaktigt att skapa förutsättningar för en ökad användning av ved för bränsleändamål. De sakkunniga ha beräknat, att deras förslag i sinom tid skola giva till resultat, att av den årliga kolbränslekonsumtionen sammanlagt c:a 689,000 normalton, varav 166,000 ton stenkol och 523,000 ton koks, skola kunna ersättas med ved. Detta är förvisso en aktningvärd kvantitet. Att döma av de sakkunnigas uttalanden torde det emellertid kräva flera års arbete, innan detta resultat kan uppnås.

Anledningen härtill torde i främsta rummet få sökas däri, att de sakkunniga på vissa anförda skäl ej ansett sig böra förorda omedelbara åtgärder till åvägbringande av förutsättningar för ett ersättande med ved av det kolbränsle, som förbrukas vid industriella anläggningar. Enligt lämnade uppgifter rörande 1930 års kolbränsleförbrukning skulle av industrien ha konsume-

rats 2,433,000 ton stenkol, motsvarande 52,6 % av totalkonsumtionen, samt 358,000 ton koks eller 22,8 % av den totalt förbrukade kokskvantiteten. Härutöver beräknas, att elektricitetsverken samma år konsumerat 130,000 ton stenkol. Av dessa siffror framgår, att det skulle vara av den största betydelse för nu ifrågakarande ändamål, om åtgärder kunde vidtagas av beskaffenhet att föranleda industrien och därmed jämförbara anläggningar att i mera väsentlig omfattning övergå från koleldning till vedeldning.

De sakkunniga ha i fråga om möjligheterna att stimulera enskildas intresse att övergå till vedeldning anfört, att ett radikalmedel härför givetvis vore att införa en direkt statlig subventionering av vedeldningen eller träbränslekonsumenterna, vilken även kunde utsträckas att avse industrien. De sakkunniga hava emellertid ansett, att en dylik subventionerings genomförande skulle möta stora praktiska svårigheter och kräva en dyrbar administration.

Enligt vårt förmenande synas emellertid dessa svårigheter kunna övervinnas med jämförelsevis enkla anordningar. Ej heller synes administrationen av en dylik verksamhet behöva bliva särskilt invecklad eller dyrbar. Med hänsyn till de betydande resultat, som på denna väg torde vara att vinna, synes oss under alla förhållanden uppenbart, att dess framkomlighet måste närmare undersökas. De riktlinjer, som därvid böra följas, skola här nedan skisseras.

Avsikten med ett subventionsförfarande i nu ifrågakarande avseende måste givetvis vara den, att staten skall träda emellan med vissa bidrag till bränslekonsumenterna i de fall, då dessa äro villiga förbinda sig till att i stället för kolbränsle använda vedbränsle emot att de som statsbidrag erhålla därigenom uppkommen merkostnad. För att ett dylikt subventionsförfarande ej skall bliva onödigt invecklat, måste givetvis vissa tillämpningsområdet begränsande villkor uppställas. I första hand synes i sådant avseende nödvändigt föreskriva, att subvention endast skall utgå för viss minimikvantitet bränsle. Vi vilja föreslå, att denna undre gräns sättes till 300 lm^3 ved. Vidare måste självfallet merkostnadernas storlek begränsas uppåt. Utan att man därigenom torde undanröja möjligheterna för en god effekt, synes böra stadgas, att subventionens storlek skall begränsas till belopp, motsvarande högst 1 krona per konsumerad lm^3 ved av typ motsvarande ordinär sekunda barrved. Detta skulle i runt tal motsvara 1,50 kronor per fm^3 och alltså betyda en kostnad för staten av samma belopp per genom vedeldningen tillskapat mansdagsverke.

Det närmaste handhavandet av arbetet för att åstadkomma vedeldning i vidgad utsträckning har, som tidigare angivits, av de sakkunniga föreslagits skola åvila socialstyrelsens värmetekniska avdelning och centralrådet för skogs- och skogsstyrelsernas förbund. Den nu föreslagna statliga subventioneringen av vedeldningen torde lämpligen även kunna handhas av nämnda organ. På den värmetekniska avdelningen torde sålunda böra ankomma att undersöka, hur de industriföretag eller andra enskilda inrättningar, som nu använda kolbränsle och som med hänsyn till i landets olika delar gällande bränslepriser närmast kunna komma ifråga, i tekniskt hänseende anordnat eldningen. Sedan detta blivit utrönt torde genom avdelningens försorg underhandlingar böra upptagas med de företag, där de tekniska eldningsanordningarna ej lägga av-

görande hinder i vägen för användning av ved, rörande frågan om övergång till eldning med detta bränsle. Samtidigt torde i de fall, då vederbörande företag ej själv äger möjlighet bedöma till vilket pris ved i erforderliga kvantiteter kan erhållas, uppgifter härom kunna lämnas av centralrådet efter samråd med vederbörande skogsägareorganisationer. Giva för ett visst företag underhandlingarna till resultat, att övergång till vedeldning kan genomföras utan att merkostnaderna behöva överstiga det belopp, som kan ställas till förfogande i statlig subvention, torde överenskommelse kunna träffas mellan avdelningen och företaget om införande av vedeldning vid detsamma. Beträffande vad i dylik överenskommelse i övrigt skall föreskrivas torde det böra ankomma på Kungl. Maj:t att därom utfärda närmare bestämmelser.

I vilken omfattning en statlig subvention på nu angivna grunder kan bli tagen i anspråk erbjuder förvisso svårigheter att förhandsvis bedöma. Vi hålla dock för sannolikt, att även med den jämförelsevis snäva begränsning för densammas tillämpning, som ovan föreslagits, betydande möjligheter skola åvägabringas för industriella företag att övergå från kol- till vedeldning. Då syftet med subventionen är att bereda ökade arbetstillfällen inom skogsbruket, synas de medel, som för ändamålet kunna komma att erfordras, böra utgå av till arbetslöshetens motverkande anvisade anslag.

Även de organ, socialstyrelsens värmetekniska avdelning och centralrådet för skogsvårdsstyrelsernas förbund, som närmast skulle handhava verksamheten, måste givetvis tillgodoses med anslag för täckande av därmed förenade utgifter. Det synes oss svårt att här närmare angiva de belopp, som för detta ändamål kunna krävas. För den händelse de anslag, som av de sakkunniga föreslagits skulle ställas till nämnda institutioners förfogande, ej skulle förslå vid nu ifrågasatta vidgning av deras uppgifter, synes Kungl. Maj:t böra äga möjlighet tillgodose dem med erforderliga fyllnadsbelopp från till arbetslöshetens bekämpande anvisade medel.

Det är vår bestämda uppfattning, att om det nu framlagda förslaget till statlig subventionering på vissa villkor av enskildes förbrukning av vedbränsle bleve genomfört, det skulle i väsentlig grad bidra till att åvägabringa förutsättningar för ökad användning av trä inom landet. Därmed skulle möjligheterna att bedriva skogsvård ökas samtidigt som arbetstillfällen i betydande omfattning skulle tillskapas.

I de sakkunnigas betänkande ha anförts vissa uppgifter rörande kostnaderna för staten av i arbetslöshetskommissionens regi bedrivna reservarbeten. För vissa redovisningsperioder hava dessa kostnader genomsnittligt uppgått till drygt 7 kronor pr dagsverke. Vårt förslag innebär, att i den mån subvention för nu ifrågavarande ändamål tages i anspråk, därigenom uppkomna arbetstillfällen kunna beräknas för staten draga en maximal kostnad av 1.50 kronor per dagsverke. De nu föreslagna åtgärderna till arbetslöshetens lindrande erbjuda sålunda i ekonomiskt hänseende betydande fördelar i jämförelse med reservarbetena. Med all sannolikhet bliva fördelarna i sagda avseende än större om jämförelse göres med de kostnader, som skulle åvila staten vid införande av beredskapsarbeten.

Under åberopande av vad sålunda anförts få vi hemställa,

att riksdagen måtte besluta *dels* att vidtaga de ovan refererade av 1931 års skogssakkunniga föreslagna åtgärder, *dels* att hos Kungl. Maj:t anhålla om utfärdande av sådana föreskrifter, att för statens egna verk och inrättningar anskaffas specialkonstruerade vedeldningspannor, *dels ock* att införa statlig subvention av vedeldningen i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som härför blivit i det ovanstående förordade.

Stockholm den 20 januari 1933.

Ernst Trygger.

Joh. Nilsson
i Kristianstad.

G. Sederholm.

K. von Geijer.

Martin Svensson.

Nils Wohlin.
